

LEADER Kolkas ciemā: paveiktais un darāmais

Par **LEADER*** projektiem mūsu teritorijā runājam jau trešo plānošanas periodu. Sakot, ka šie projekti ir vajadzīgi vietējiem iedzīvotājiem un attīstībai, svarīgs un patiesš ir katrs vārds — «vietējais», «iedzīvotājs» un «attīstība». Tikpat svarīgi ir trīs partneri: pašvaldība, sabiedriskās organizācijas un uzņēmēji.

Sīkāka teritoriālā vienība **LEADER** projektos ir ciems. Šoreiz caur viena ciema, Kolkas, prizmu raugoties, mudinājām daļu šī ciema rosīgāko ļaužu gan atskatīties uz iepriekšējā periodā paveikto, gan izspēlēt idejas par pašreizējā periodā iespējamo. Laika līdz tā beigām, 2020. gadam, nav nemaz tik daudz.

Kolkā tikās *Ziemeļkurzemes biznesa asociācijas* koordinatore Gunta Abaja, kolcinieki — pagasta pārvaldes vadītājs Aldis Pinkens, Aija Tarlapa no biedrības *Zītars*, Olita Kalna no biedrības *Kolkas radošā grupa*, grāmatvede Eva Frišfenelde un šo rindiņu autors.

* Par LEADER projektiem

Kā radies pats vārds «LEADER»? Šajā gadījumā tas nav lietvārds ar nozīmi 'vadītājs', 'tas, kas izvirzījies vadībā', lai gan ar to var spēlēties. Tā tomēr ir abreviatūra, no franču valodas teikuma «Liaison Entre Action Direct pour Environnement Rural» patstāvīgo vārdu pirmajiem burtiem darināts vārds, un latviski šo teikumu tulko kā «mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas jeb saskaņotas aktivitātes lauku attīstībai, kas rosina sabiedrību meklēt jaunus risinājumus lauku problēmām». Viens no LEADER pamatprincipiem ir pieeja no «apakšas uz augšu» — ierosina vietējie iedzīvotāji, apzinoties un risinot savas teritorijas problēmas. LEADER būtība ir uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkam laukos, domājot par ekonomiskajiem, sociālajiem apstākļiem un iespējām saglabāt vidi. LEADER redzējums — ar dzīvi apmierināts cilvēks laukos, kas īsteno savas ekonomiskās un sociālās vajadzības pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai.

LEADER pieejas īstenošana

* Vietējā rīcības grupa (VRG) — partnerība — sagatavo stratēģiju.

* Zemkopības ministrijas izveidota vietējās attīstības stratēģiju atlases komiteja izvērtē un apstiprina vietējās attīstības stratēģijas.

* VRG izsludina projektu iesniegumu pieņemšanu.

* Projekta iesniedzējs sagatavo projekta iesniegumu un iesniedz tajā VRG, kuras teritorijā projektu plānots īstenot.

* VRG pieņem projekta iesniegumu un izvērtē tā atbilstību vietējai attīstības stratēģijai.

* Lauku atbalsta dienests izvērtē projekta iesnieguma atbilstību noformēšanas prasībām un publiskā finansējuma saņemšanas nosacījumiem.

* Projekta iesniedzējs īsteno projektu.

Iepriekšējā periodā paveiktais

Visi Kolkā īstenotie projekti redzami vienuviet tabulā (sk. blakus lappusē!). Tie lielākoties ir infrastruktūras projekti — aizvadītajā periodā biedrības tādus drīkstēja īstenot. Kolkā tie neapšaubāmi ir pārdomāti un noderīgi visam ciemam, kam piekrīt arī Aldis. No otras puses, par tālāko to uzturēšanu jā rūpējas pašvaldībai. Iznāk tā — pašvaldība deleģē biedrībai funkciju, biedrība projektā iegūst naudu, top jauns objekts, kas drīz vien kļūst... arī par jaunu rūpju bērnu pašvaldībai. Kaut vai *Zītara* piensums — bērnu rotaļu laukums. Labs un vajadzīgs, bet, kā tagad atzīst tā *krustmāte* Aija, pēdējā laikā jau krietni papostīts. Gunta paskaidro — tā bijusi iepriekšējā perioda kļūda pieejā, tāpēc tagad biedrību loma ir ierosināt infrastruktūras uzlabojumus, pierādīt to lietderību un piespiest pašvaldību, lai tā pati arī būvē un īsteno sabiedrības ieceri.

Vienmēr arī jāpatur prātā, cik infrastruktūras objektu kādā vietā vajag. Nevar rakstīt projektus tikai tālab, ka iespējams *apgūt naudu*. Aldis apliecina: Kolkā — varbūt atšķirībā no kādām citām vietām Latvijā — projekti nav rakstīti un jauni objekti nav celti tikai tāpēc, ka pavērusies iespēja dabūt līdzekļus. Tāpēc par lieku nastu pašvaldībai tos nevar saukt. Ļaudis visus jaunieguvumus arī aktīvi

izmanto — arī abus sporta laukumus, un katram no tiem ir savi piekritēji. Biedrība *Kolkas radošā grupa* pie skolas īstenojusi projektu *Kolkas pamatskolas sporta stadiona rekonstrukcija*, savukārt biedrība *Kolkas sporta klubs* — projektu *Kolkas ciema stadiona teritorijas labiekārtošana*, labiekārtojot Kolkas ciema stadionu, izveidojot divus mūsdienīgus pludmales volejbola laukumus un sapošot skatītājiem paredzēto zonu.

Ir jautājums: kas pateiks, kur kādu jaunu objektu vajag un vai tiešām vajag? Iedzīvotāji aptaujās var gribēt ļoti daudz ko. Protams, ir Attīstības plāns, pēc kā vadīties, un vēl ir arī iespējamo ierosinātāju pieredze un veselais saprāts.

Kas mainījies spēles noteikumos

Gunta izklāsta svarīgākās pārmaiņas — kādus projektus biedrības var īstenot un kādus vairs nevar (vai ļoti grūti) īstenot šajā periodā. Tagad publiskās infrastruktūras attīstība galvenokārt paliek pašvaldības pārziņā. Jā, biedrība var sagatavot projektu, kas dažos gadījumos tām varbūt ir vienkāršāk, tālāk jau pašvaldība to noved līdz galam. Gunta arī teic, ka tagad projektu pieteikumos ir papildu veidlapa, kurā var norādīt, ka jauno infrastruktūras objektu tālāk uzturēs pašvaldība.

Šajā plānošanas periodā biedrībām ir dota zaļā gaisma projektiem, kas paredz sabiedriskas aktivitātes, dažādas nodarbības un mācības, kas tiešām saista iedzīvotājus un izriet no vietas īpašajiem apstākļiem. Pašvaldība uz tādas ievirzes projektiem nevar pretendēt. Savukārt pašvaldība var piedalīties *LEADER* projektos, ko finansē Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un kas domāti iedzīvotājiem, proti, kas aptver sportu, kultūru, brīvo laiku un ar to saistīto infrastruktūru.

Par nākotni domājot

Jāpiekrīt Aldim — ja tagad biedrībām, domājot par projektu idejām, uzsvars mainās no infrastruktūras uz nodarbībām un mācībām, tad tas prasa stipri lielāku domāšanu. Ar infrastruktūras objektiem bija vienkāršāk — pabeidz projektu un dabū gatavu mantu.

Domāšanas pārkārtošanas grūtības apliecina tas, ka pagaidām visā Ziemeļkurzemē nav neviena biedrību iesniegta projekta, kas paredz prasmju apguvi. Gunta uzsver — katrai iedzīvotāju kopienai vajadzētu sevi apzināties, kā, mijiedarbojoties pašvaldībai, sabiedriskajām organizācijām un uzņēmējiem, pilnvērtīgi izmantot pašreizējās iespējas. Kādas idejas vajadzētu virzīt Kolkas ciemam?

Aija atzīst — grūti ko jaunu izgudrot, tā pati jūra jau ir viena no galvenajām tēmām un droši vien pārāk maz izmantota. Vai kolcinieki varētu uzrakstīt jaunu projektu līdzīgu *Kolkas zvejnieka dēlam*? Atgādināsim, ka biedrība *Kolkas zvejnieki 2015.* gadā īstenoja pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu projektu ar šādu nosaukumu, un tā būtība bija daudzīnāt piekrastes zvejas tradīcijas, mudinot 13 līdz 16 gadus vecus Kolkas pagasta skolēnus un jauniešus iesaistīties piekrastes zvejā (sk. 2015. gada *Dundadznieku* nr. 9 (202)!). Aldis piekrītoši māj ar galvu, ka vajadzētu, bet Eva dziļdomīgi klusē... Reiz tas ir paveikts, bērni gribētu atkal, bet pieredze saka — viegli tas nav.

Līdzko ir runa par nodarbībām, tā rodas jautājums, kā algot speciālistus. Gunta iedrošina — to *spēles noteikumi* ļauj! Ar šādu cilvēku jāslēdz pakalpojuma līgums, un viņam jābūt sava amata meistaram.

Aldis, kā izspēlējot varbūtējos scenārijus, jautā, pēc kādiem kritērijiem vietējā rīcības grupā vērtētu dažādas idejas, piemēram, pieaugušajiem mācīt kokļu spēli? Vai — sniegt zināšanas, kā vadīt automašīnu? Vai arī — apgūt zvejas pamatus? Un vai ar vieniem kursiem pietiek, lai kaut ko apgūtu?

Gunta skaidro, ka vispārējās vidējās un augstākās izglītības programmās iekļautās mācības neatbalstītu vis. Kokļu spēli — droši vien, jo tā ir Kolkas īpatnība. Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondā priekšroka ir kultūras mantojumam un videi, ne sociālajai programmai. Sprotams, ka ar vienu kursu, teiksim, lībiešu valodas mācīšanā, būtu par maz, tāpēc uz to būtu jāraugās kā pašvaldības balstītu mūžizglītības pasākumu. Biedrībai jāiet grūtais aizsākšanas ceļš.

Gunta aicina mazliet pasapņot par tuvo nākotni, kas šādā domu apmaiņā ir ļoti svarīgi. Aija domīgi prāto par lībiešu tradīcijām, lībiešu virtuvi. Gunta atgādina, ka tūrisma sezona piekrastē ir īsa. Kā to papildināt? Līvu centrs visai drīz pārcelsies uz *Pastnieku* ēku, tāpēc laikus jādomā, kā to piepildīt, lai tas būtu dzīvotspējīgs.

Aldis, atzīstot, ka ar *LEADER* starpniecību var padarīt dzīvi laukos interesantāku, bilst, ka tas

nerisina lielākas problēmas. Kolkas pārvaldnieks arī teicas saprotam kolciniekus, kas negrib uzsākt ēdināšanas pakalpojumus savās mājās, taisīt maza mēroga viesu namus, lai gan pieprasījums vasarā pēc šādiem pakalpojumiem ir un tepat kaimiņos Lietuvā «gandrīz katrā sētā kaut kas ir. Pie mums tas ir ļoti sarežģīti un visticamāk ar pirmo reizi nekas nesanāks».

Gunta min pretēju piemēru — Ugālē kādā saimniecībā paredz izveidot lauku virtuvi. Noskaidrojuši, ka viņiem kā mājražotājiem ir atvieglotas Pārtikas un veterinārā dienesta prasības, un sākuši darboties. Kolkas ciemā varētu ko līdzīgu, nav jau jātaisa lielā ēdināšana. Alda minētie lietuvieši ir pašnodarbinātie. Bet arī mums tagad daudz kas ir vienkāršots. Arī grāmatvedības lietas, ja runa ir par ēdināšanu vasarā. «Varbūt mēs arī rīkosim vienkāršus grāmatvedības kursus», Gunta pasola.

Tāpat *LEADER* projektos var iekļaut dažādu amatu prasmes, visu, kas ietilpst mūžizglītības jomā. Gunta arī atgādina par nesen izveidoto biznesa inkubatoru Talsos. Inkubatorā palīdz uzrakstīt biznesa plānu. No mūsu novada tur pašlaik iesaistījies viens cilvēks, kas grib izmēģināt spēkus uzņēmējdarbībā. (Par biznesa inkubatoru vairākkārt esam rakstījuši *Dundadzniekā*, pēdējoreiz janvāra izdevumā. *Red.*)

Aija uzreiz priecīgi saka — šīs ziņas ir ļoti noderīgas! Gunta, turpinot domu apmaiņu, vaicā, kādas ieceres publiskajā infrastruktūrā būtu pašvaldībai, ko varētu realizēt ar *LEADER* starpniecību? Aldis kā vienu no galvenajām min tirgu. To Kolkā vajag, turklāt ne tikai pamatuzdevumam vien. Tirgus ēka atrisinātu, kā pārvaldnieks saka, «mazizmēra sporta» jautājumu. Proti, pagaidām to pašu tautas sporta veidu novusu spēlē uz parketa tautas namā...

Olita pārstāv *Kolkas radošo grupu*, kurā vairs nedarbojas divas radošas dāmas — Evita Ernštreite un Aiga Ūdre. Būtisks mīnuss, tomēr Olita apņēmusies biedrības karogu nest tālāk un neslēpj, ka projektu rakstīšanas pieredze viņai ir. Ciema bibliotēkas vadītāja ir domīga, un šīs pārdomas varbūt raksturo ne tikai Kolkas ciema radošo cilvēku noskaņojumu vien. «Vairāk sliecos uz mācību pusi», Olita atklāj. «Mani tik daudz neuztrauc, kā uzrakstīt, gribu skaidri apzināties mērķi. Ko cilvēki no tā iegūs? Cik gribēs? Vai liela daļa neatkritīs pēc trešās ceturtais nodarbības?» Strādādama bibliotēkā un neformāli pildot arī sociālā darbinieka pienākumus, Olita ciema ļaudis pazīst. Arī uzsilšanu un atdzišanu. Angļu valodas kursi iesākušies ar azartu, bet drīz vien sajūsma noplakusi. Cik būtu to, kas gribētu nopietni apgūt lībiešu valodu? Varbūt pievērsties gadskārtu ieražām? Varbūt krāsu mācībai? Aija, atkal pieminot, ka no jauna uzbūvēto lauz tāpēc, ka pusaudžiem, pāraugot bērnu vecumu, pietrūkst jēgpilnu nodarbību, ieminās par jaunsargiem. Kolkā nav, kas ar viņiem darbotos. Zēniem vajadzētu vīrišķības skolu. Ja te uz vietas atbrauktu vadītājs...

Sarunas noslēgumā Gunta atgādina, ka pirmajā *LEADER* projektu kārtā izsludināta puse naudas, tikpat vēl paliek otrajai kārtai, kas būs no aprīļa līdz maija vidum. Priekšrocība tad būs sabiedrisko aktivitāšu projektiem, bet tas nenozīmē, ka nebūtu jēgas piedalīties pašvaldībām. **«Ir vērts rakstīt! Ja jums rodas idejas, dodiet man ziņu! Turklāt ir iespējas kombinēt. Mēs runājam par *LEADER* projektiem, bet atsevišķas idejas var īstenot arī vienkāršāk»**, skubina *Ziemeļkurzemes biznesa asociācijas* koordinatore.

Laiks vēl ir. Domāsim, prasīsim padomu un rakstīsim projektus! Pašu dzīves uzlabošanai.

Neklātienē palūdzām vēl divu cilvēku viedokļus

Uzņēmēja Dženeta Marinska, brīvdienu mājas un kempinga *Ūši* saimniece:

«Uz *LEADER* projektu iespējām skatos no tūrisma uzņēmēja skatupunkta. Protams, ka man ir interese attīstīties, uzlabot pakalpojumu kvalitāti. Diemžēl neredzu īpaši labvēlīgu augsni manām vajadzībām. Tas vien, ka atrodos novada attīstības centrā Kolkā, nevis ārpus tā, un mana uzņēmuma pamatdarbība nav zivsaimniecība, būtiski samazina projektam iegūstamo punktu skaitu. Drastiskāki salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu ir arī pēc projekta īstenošanas sasniedzamie rādītāji, kuriem jābūt izmērāmiem, piemēram, jārada darbavietas, jāpalielina apgrozījums. Tas, manuprāt, ir pareizi, jo atbaidīs negodīgus vai vieglprātīgus Eiropas Savienības naudas tīkotājus.

Ļoti priecājos par jaunajiem pašvaldības attīstītajiem projektiem Kolkas ciemā, īpaši *Pastnieku* ēkas projektu. Tas būs jauns objekts, kas piesaistīs tūristus Kolkai, tādējādi noteikti labvēlīgi ietekmēs arī manu uzņēmējdarbību. Par šo projektu priecājos ne tikai kā uzņēmēja, bet arī kā iedzīvotāja, jo tas

lielā mērā ir vērsts arī uz iedzīvotāju vajadzību apmierināšanu pēc pietiekami plašas, ērtas un mūsdienīgas publiskas pulcēšanās vietas.

Kopumā *LEADER* projektu iespējas vērtēju atzinīgi — tas motivē, rosina ģenerēt idejas. Tā ir iekustināti iedzīvotāji, kuri citādi, iespējams, nebūtu savu ideju īstenojuši, — tam apliecinājums ir sporta laukums Kolkā. Liela nozīme cilvēku pamudināšanā un iesaistīšanā ir arī lietpratīgai VRG koordinatorei. Mums tāda ir».

Jānis Dambītis, SIA *Kolkasrags* direktors:

«Manas pārdomas varbūt būs mazliet vispārīgākas. Gribu rosināt izpētīt, kādas ir Dundagas novada iespējas izveidot tā saucamos kompleksos tūrisma piedāvājumus, izveidot nedēļas nogales piedāvājumu. Ko darīt, ko redzēt, izzināt, kur nakšņot, kur ieturēt maltītes? Nišas tūrismam: ģimenēm, dabas pētniekiem un mīļotājiem, putnu vērotājiem utt. Būtu svarīgi iesaistīt iespējami lielu skaitu Dundagas novada tūrisma pakalpojumu sniedzēju — jau esošos un arī potenciālos.

Ļoti mūsdienīga tēma ir jēgpilnu un aktīvu vecumdienu apzināšanās un piedzīvošana. Tas ir īpaši svarīgi, ņemot vērā sabiedrības novecošanos, Varētu aicināt slavenus vieslektoros, piemēram, Juri Rubeni. Šādas nodarbības, lekciju ciklus labprāt apmeklētu vietējie iedzīvotāji un uz tādām atbrauktu arī cilvēki no citām Latvijas malām.

Laikā ārpus aktīvās tūrisma sezonas varētu izpētīt mūsdienīgu veidu, kā, izmantojot jaunās tehnoloģijas, attīstīt nedēļas nogales festivālu *Staro jūra*. Iespējams, ka vēlāk tas varētu attīstīties arī visā novadā.

Un vēl. Ja kādi vietējie zvejnieki vasaras mēnešos varētu pārkvalificēties tūristu pārvadājumiem apkārt Kolkas bākai, pēc tam arī uz Sāremā salu, tas vispār būtu fantastiski!»

Sarunā piedalījās un viedokļus apkopoja Alnis Auziņš